

İşçi Kültür Derneği Genel Başkanı

Yılmaz Onay:

"SOMUT EYLEM PROGRAMI

GÜNDEMDE"

Türkiye'de son günlerde kültür ve sanat alanındaki baskıların yoğunlaştığı gözleniyor. Antalya Film Festivali'ne katılacak bazı filmlerin "Sansür kurulu " tarafından yasaklanması, Festival jüri üyelerinin istifasıyla sonuçlandı. Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı ise, önce Genco Erkal ile Zeliha Berksoy'un oynadıkları Dostlar Tiyatrosu'nun "Brecht Kabare" adlı oyununu yasakladı. Meral Taygun'un oynadığı, Nazım Hikmet'in "Memleketimden İnsan Manzaraları" adlı yapıtının oyunu da sıkıyönetim yasağından kurtulamadı. İşçi Kültür Derneği Başkanı Yılmaz Onay bu baskılar üzerine YÜRÜYÜŞ'ün sorularını yanıtladı:

Sinema sansür tüzüğü ve Dostlar Tiyatrosu'nun "Brecht Kabare" oyununun yasaklanması üstüne görüşünüzü belirtir misiniz?

Yeni sansür tüzüğü, sinema sanatının emekçi yığınların mücadelesinde yerini alması ve böylece sanat olarak da yükselmesi yolundaki gelişimi öldürücü bir darbedir. Öte yandan oyun yasaklanması ile yanyana söylendiğinde, birinin bu geniş kapsamlı önemine karşın diğeri tekil bir olaymış gibi görünebilir. Oysa Brecht-Kabare oyununun yasaklanması da, yasaklama mekanizmasına iyi bakıldığında bir rastlantı değil, tiyatro alanında da tezgâhlanan öldürücü bir sansür işleyişinin somut sonucu olarak ayrıca önem kazanmakta. Bir farkla ki, sinema sansürü, resmen ilân edilen bir tüzük dolayısıyla daha açık görünüyorsa, tiyatro sansürü tersine, tüzüklerde, yasalarda hatta sıkıyönetim bildirimlerinde ifade edilmeyerek, bir çeşit "gizli" uygulanmağa çalışılmaktadır. Bu da 12 Mart döneminden tanıdığımız yöntemden başkası değildir. Kâğıt üstünde resmi yaptırım olarak sadece "bildirim" yükümlülüğü gösterilir. (Hatta kendi salonunda oynayan bir profesyonel topluluk için bu bile geçerli olmamak gerekir) Ama uygulamada, bildirim veya fiyat alma işleminin arasına, o işlemi kabul etmek için bile emniyetten, sıkıyönetimden oyunun metni için —giderek oyunun oynanış detayları için de— izin mecburiyetleri sokuşturulur. Bunları hangi makam, hangi tüzük, yasa, ya da yasal bildiriye dayanarak koyar, bunu bilemezsiniz, hatta sordurulmaz da. Cevap, açık kapalı tehditler, bir bahane bulunup kapatmalar vb. olur. Bilindiği gibi derneklerin zaten her türlü etkinlikleri için önceden izin şartı çoktandır konmuştu. Bu şartın da, kültür sanat alanındaki etkinlikler için tam bir sansür- üstelik de en keyfi biçimde— olarak uygulandığını aylardır biliyoruz. Ama işte burjuvazi, bu üstü kapalılıklardan yararlanarak "bizde de bazı 'demokrasi'lerindeki gibi sadece sinemada sansür var, bunun dışında sansür yok, demokratik özgürlükler yürürlükte" diye kamuoyunu aldatmağa çalışıyor. Oysa her biçimde "önceden izin alma" şartı, özünde de, uygulamada da sansür demektir, başka da hiçbir şey demek değildir. Bunun gizli kapaklısı, sinema alanındaki açık sansürden daha az öldürücü olmadığı gibi, üstelik kamuoyundan gizlendiğinde, yani sanatçı da uzlaşmaya girdiğinde, burjuvaziye, bir yandan en keyfi sansürü alabildiğine uygulayıp öbür yandan "'özgürlükçü"lük yalanını sürdürme olanağını vermekte, ayrıca halkı aldatma suçuna sanatçıyı da ortak etme şansını sağlamaktadır.

Kısacası son olaylar, işçi sınıfının, emekçi halkın, kültür sanat yoluyla mücadelesine ve böylece kültür ve sanatın da gerçekten yükselmesine karşı, sermaye sınıfının hem baskıcı, hem ikiyüzlü saldırganının, üstelik gene emekçi halkın umutlarını ve oylarını kullanarak işbaşına gelmiş bir iktidar eliyle öldürücü aşamalara tırmandırılmasıdır. Önce dernek ve benzeri örgütlenmeler düzeyinde kültür ve sanat çalışmaları burjuvazinin icazetine bağlanarak tümünden ölüme mahkûm edilmek üzere bitkisel hayata sokulmak istendi. Bu uygulamaların yasallaşmasına bile çalışılıyor. Ardından ticari nitelikli (yani burjuvazinin kendi has kurum biçimi olduğundan yok etmeğe yönelmediği) profesyonel topluluk

biçimindeki ilerici, demokrat, sosyalist kültür-sanat çalışmalarını, açık ve gizli sansürle özüne uygun üretilemez, işleyemez ve kitlelere ulaşamaz hale getirerek öldürme yoluna girmiş bulunuyor. Demek ki, işçi sınıfımızın ve tüm demokratik sınıf ve katmanlarımızın kültür sanat alanındaki mücadelesine yönelik bir "kültür-sanat katliamı"nın halkaları tamamlanmakta.

Peki, bu tırmanmaya karşı mücadeleyi nasıl görmektesiniz?

Bir defa kültür sanat alanında da kendi yıkımını ve çürümesini fiilen yaşamakta olan burjuvazinin, kendi sınıf çıkarları doğrultusunda, geleceğin güçlerine çizmek istediği bu "katliam" yolunun bizim için asla "kader" olmadığını kesinlikle görmek gerek. Ancak, bu alanda da burjuvaziye karşı mücadelede kişiler, firmalar, dernekler, örgütler olarak tek tek "sıyrabileceğini" sanmanın, hele sosyal demokrasinin iki yüzünden birinin koruyucu kanatlarına umut bağlamanın çıkar yol olmadığı da yeterinden çok fazla deneylerle yaşandı. Demek ki, bu alanda da alınacak herhangi bir olumlu somut sonuç, herhangi bir mevzi, ancak mücadeleyle alınabilir; bu mücadelede de genel demokrasi mücadelesinden ve dolayısıyla bağımsızlık demokrasi sosyalizm mücadelesinden kopuk olamayacağı gibi, kendi içinde de güçlerin örgütlü eylem birliğinden geçer. Bunun zorunluluğu kadar somut programının verileri de artık iyice belirginleşmiştir. Yeter ki birleşik güç olarak hayata geçirilebilsin. Zaman artık iyice önem kazanmıştır.

İşçi Kültür Derneği olarak biz, ilgili tüm örgütlerle artık somut eylem programı üzerinde hazırlık alışverişine geçiyoruz ve gelişimlerden kamuoyunu da bilgilendirerek onu mücadele yönünde oluşturma gayretimizi daha da yoğunlaştırıyoruz. Bu mücadelede sorumluluğumuzun gerektirdiği yeri alma yükümlülüğümüzün baştan beri bilincindeyiz. Çünkü inanıyoruz ki, kültür ve sanat alanında da demokrasi mücadelesi, uzun soluk isteyen büyük güçlüklerle dolu olmakla birlikte, işçi sınıfının öncülüğünde örgütlü mücadeleyle bütünleştikçe yükselecek ve faşizmi ezerek kesinlikle zafere ulaşacaktır.

Yayınlandığı yer: YÜRÜYÜŞ Dergisi, 17 Eylül 1979, Sayı:232, s.14